

Onder de loep

De naakt- en huisjesslak, een slijmerig verhaal

door Gerda Hos

Slakken behoren tot de weekdieren, zoals inktvissen en alle schelpdieren, en zijn de enige weekdieren die ook op land leven. Een deel van de slakkenfamilie is echter in zoet- en zoutwater blijven wonen. Om op land te kunnen overleven, moesten ze wel enkele dingen in acht nemen omdat ze enorm gevoelig zijn voor temperatuur, licht, zoutgehalte en uitdroging.

Voorals naaktslakken, die zich niet kunnen terugtrekken in een afsluitbaar huisje, zijn gebonden aan een vochtige omgeving en komen alleen 's nachts te voorschijn, of overdag bij regenachtig weer. Een oud boerengezegde is dan ook: "Als er slakken op straat kruipen komt er regen". Ja, daar kan geen Pelleboer (= weerman) tegenop.

De bekendste naaktslak in de Benelux is de gewone of grote wegslak (*Arion rufus*, 20 cm). Deze oranje of bruine naaktslak heeft altijd een rode rand rond de voet. Het gladde mantelschild (restant van vroeger uitwendig huisje) is ovaal en bevindt zich net achter de kop. Net voor het midden zit de ademopening, want ze ademen via longen. De rest van het lichaam is sterk in de lengte gerimpeld en kan bij verstoring inkrimpen. De kop met voelsprietten verdwijnt dan ook helemaal. Vooral kinderen vinden dit heel grappig om te zien. Zeker als even later de kop met de twee paar tentakels weer te voorschijn komt. De langste voelsprietten boven op de kop hebben ogen (ze zien echter niet goed!) en de onderste kleinere voelsprietten bezitten geurorganen. Deze kunnen op een meter afstand voedsel ruiken. Door het leven zonder huisje zijn naaktslakken niet alleen bijzonder gevoelig voor uitdroging, maar ook een gemakkelijke prooi voor vijanden. Toch heeft het ook een voordeel, want zij kunnen wel door smalle openingen kruipen. En ze hebben minder kalk als voedsel nodig. Maar of deze voordeeltjes opwegen tegen de nadelen betwijfel ik ten zeerste!

De slijmerige huid beschermt tegen uitdroging en helpt bij de voortbeweging, die gebeurt door samentrekking van aan de onderzijde zittende spieren. Een slak glijdt dus als het ware over de grond. Daardoor blijft er altijd een spoor achter.

Het voedsel bestaat uit planten, aas, paddenstoelen, schimmels, dode dieren, regenwormen, honden- en kattenvoer, et cetera. Alle slakken zijn met hun krachtige rasptong enorme eters. Ze eten echt alles (ze zijn omnivoor). Niet alleen eten ze erg veel, maar ook ontzettend snel. Het opgegeten voedsel verdwijnt eerst in een verwijding van het darmkanaal, de zogenaamde krop. Later wordt het in een schuilplaats rustig verteerd. Een slak kan trouwens lang zonder voedsel.

Door de enorme vraatzucht zijn slakken niet erg geliefd bij tuinders. Ze kunnen in een nacht tijd heel veel schade aanrichten aan een bed sla, andijvie o.i.d. Toch zijn het ook ontzettend belangrijke opruimers van rottend en dood materiaal en dus best wel belangrijk in de kringloop. Ze geven – al zou je dat niet zo gauw verwachten – de voorkeur aan rottende planten in plaats van een slablaadje of een hosta. Geven ze echt heel veel overlast, grijp dan a.u.b. niet naar slakkenkorrels. Het gif doodt de slak wel, maar ook de vogel, egel of kip, die de vergiftigde slak weer opeet.

En dat willen we toch niet?!

Wel kun je een glazen potje met een bodempje bier ingraven. Succes verzekerd! Een slak kan geen weerstand bieden aan de bierlucht, valt in het potje en verdrinkt terwijl hij dronken wordt. Iets prettiger dan korrels en de andere dieren gaan niet dood als ze deze alcoholische vernapening nuttigen. Ze zullen je er zeker dankbaar voor zijn. Je kunt ze natuurlijk ook levend vangen met omgekeerde citrusvruchten of een meloen en dan de gevangen exemplaren uitzetten in de natuur.

Buiten de mens zijn, ondanks het onaangename slijm, vogels (lijster, merel), hagedissen (hazelworm), sommige slangen, kikkers, padden, egels, duizendpoten en de larven van loopkevers gek op het eten van slakken.

Er is nog iets bijzonders aan slakken. Ze zijn namelijk hermafrodiet, dat wil zeggen tweeslachtig. Hoewel zelfbevruchting wel voor kan komen, geven ze toch de voorkeur aan uitwisseling van zaadcellen tussen partners. Tijdens de paring draaien de naaktslakken in een cirkel om elkaar heen, waarbij ze elkaar likken en elkaars slijm opeten. Na verloop van tijd gaan ze naast elkaar liggen en kan de uitwisseling van zaadcellen plaats vinden. Hierna gaan ze elk huns weegs en worden de witte eitjes in groepjes in vochtige grond afgezet of verstopt onder stenen of bladeren. Na drie à vier weken komen de zeer kleine slakjes uit het ei en begint voor hen de strijd om in leven te blijven tot ze zelf voor eitjes gezorgd hebben. De meeste slakken gaan namelijk dood als ze eitjes gelegd hebben. Ze leven meestal tussen de twee en drie jaar. Maar er zijn ook soorten die wel tien jaar oud kunnen worden.

Het paren gebeurt in het voor- en najaar. De eitjes die in het najaar gelegd zijn, overwinteren als ei. Daar een slak voor 90% uit water bestaat, overleeft hij vorst niet en moet dan ook overwinteren in kassen, onder brandhout, in een composthoop, garages, holle bomen, et cetera.

De grote grijze kelder(naakt)slak heeft een heel aparte paring. De partners klimmen eerst omhoog langs een muur of boom, daarna kronkelen ze om elkaar heen, hevig likkend en slijm etend. Vervolgens laten ze zich, met de koppen naar beneden hangend, zakken aan een dikke slijmdraad, die wel 45 cm lang kan worden. Nu wordt bij ieder dier de penis uitgerold tot een lengte van 5 cm en deze draaien zich nu om elkaar heen. De zaadcellen worden uitgewisseld, waarna de slakken ofwel op de grond vallen of tegen de draad opklimmen en deze opeten. Ik heb dit wel eens gezien en wist in het begin niet wat er zoal gebeurde, maar na enig bestuderen kreeg ik rap in de gaten dat ik het seksleven van naaktslakken aan het begluen was.

Na de paring worden vrij snel de eieren afgezet en enkele weken later komen de slakjes uit het ei en begint de strijd om te overleven en weer voor nageslacht te zorgen.

Het leven van een huisjesslak lijkt veel op die van een naaktslak. Ook hij woont op vochtige plekken en overwintert. Als ze in het voorjaar ontwaken, kunnen ze alleen maar aan de voortplanting denken. Ze zijn ook hermafrodiet, maar zoeken wel een partner op om mee te paren. Hebben ze die gevonden, dan drukken ze de lichamen tegen elkaar omhoog en betasten elkaar met de voelhorens. Daarna schieten ze allebei een kalkpijl (denk aan ons hartje met pijl erdoor!) van enkele millimeters in de voet van de partner. Deze zogenaamde "liefdespijlen" stimuleren de zaadlozing. Hierna gaan ze ieder een vochtig plekje zoeken om de eieren in hoopjes af te zetten. En daarna kruipen ze weer weg op een vochtig plekje in het bos, berm, akker, tuin, grasland, bosrand, kruipruimte van een huis et cetera.

Tijdens mijn laatste les over bodemdierpjes aan groep 1 en 2 had ik een grote naaktslak en een huisjesslak meegenomen. De kinderen vonden ze prachtig en lieten ze gewoon over handen en armen kruipen. Zelfs het slijm vonden ze niet vies. Aansluitend gingen we nog bodemdierenplaatjes plakken en verdween even de aandacht voor de echte slakken. Nou hebben ze de naam traag te zijn, maar geloof me in een ommezien waren beide slakken verdwenen. Na lang zoeken von-

den we de huisjesslak verstoppt onder blaadjes die we op de tafel hadden liggen. Maar waar was de naaktslak gebleven? Uiteindelijk vonden we hem in de bak met potjes lijm. Waarschijnlijk was de geur van lijm onweerstaanbaar, want hij zat al in de bak met – gelukkig voor hem – gesloten potjes lijm. Ik heb hem met blote hand opgepakt en dat heb ik geweten, want het slijm was zeer moeilijk te verwijderen en ik ben de hele middag aan het poetsen geweest voor alle plakplekken weg waren.

Al met al toch zeer interessante dieren, die ondanks hun slijm, zeer de moeite waard zijn. Zeker als opruimer van dood plantenmateriaal en dergelijke, maar ook als voedsel voor diverse diersoorten.

